

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW W WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Nr

2698

1. Obiekt

277/12
PAROWOZOWNIA
w dawnym ZESPOLE FABRYCZNYM
"CENTRALI" K. SCHEIBLERA

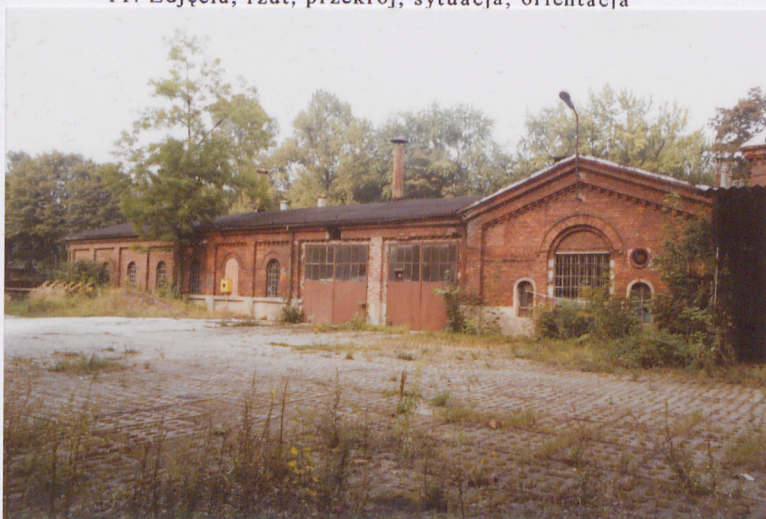
2. Czas powstania

ok. 1895,
rozbud. 1947r

3. Miejscowość

ŁÓDŹ

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

ul. Fabryczna 12

nr hipoteczny [redacted]

5. Przynależność administracyjna

województwo łódzkie

gmina loco

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975

województwo łódzkie

powiat łódzki

8. Właściciel i jego adres
UNIONTEX S. A.
ul. Tymienieckiego 3
90-365 Łódź

9. Użytkownik i jego adres

j. w.

10. Rejestr zabytków

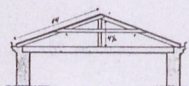
nie wpisano

Nr A/44

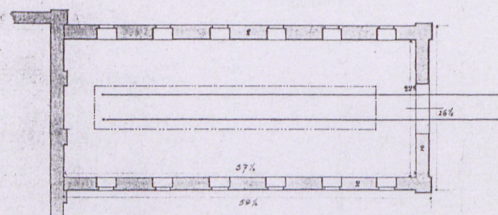
Data 20.01.1971r.

План

внутреннего устройства сарая для
паровозов, расположенного б/н. И. (проект И.).

Книжный этаж.

1440

2920

h=4,8m Rzut przyziemia

1:300

0 3 6 9 12 m

APŁ, Zb. Kartograf., sygn. S 121

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Obiekt wzniesiony ok. 1895 r. znajduje się na terenie pierwszego zespołu fabryczno - rezydencjonalnego K. Scheiblera. Zespół ten, zwany "Centralą" powstał w 1854 r., na obszarze który Scheibler uzyskał od miasta Łodzi jako wieczystą dzierżawę. Zespół obiektów przemysłowych wraz z pałacem - siedzibą przemysłowca usytuowany został przy Wodnym Rynku 2 (obecnie placu Zwycięstwa) na działce o nr hip. 1253 ograniczonej ulicami Fabryczną, Targową oraz Parkiem Źródlińska. Już w 1855 r. na działce przy Wodnym Rynku wzniesiona została siedziba właściciela oraz budynek piętrowej przędzalni wraz z kotłownią i maszynownią. Trzy lata później w głębi działki, równoległe do przędzalni stanęła nowa, parterowa tkalnia, również napędzana przez maszynę parową. W tym samym czasie wzniesiony został kantor połączony z budynkiem magazynowym i kotłownią, nieco później wzniesiono budynki wysokiej tkalni oraz wykończalnię. Zespół obiektów przemysłowych kształtował się do ok. 1870 r. W 1881 r., po śmierci Scheiblera założona przez niego Fabryka WYROBÓW Bawełnianych, Wełnianych i Lnianych, Przędzalnia Bawełny K. Scheiblera przekształcona została w akcyjną spółkę rodzinną. W 1887 r. w pewnej odległości od zabudowań produkcyjnych, przy ul. Fabrycznej 12, powstała gazownia.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

S y t u a c j a Budynek wznosi się w zespole fabrycznym tzw. Centrali Scheiblerowskiej, w części południowej dostępnej od ul. Fabrycznej, w znacznym oddaleniu od pozostały budynków należących do zespołu. Budynek jest jednym z nielicznych obiektów, umieszczonych w północnej pierzei ul. Fabrycznej. Rodzaj pierzei tworzy tu ogrodzenie parku "Źródlińska". Budynek znajduje się w połowie odcinka ulicy Fabrycznej między ul. Przędzalnianą a Tylną. Umieszczony za wysokim pełnym ogrodzeniem na terenie dostępnym od ul. Fabrycznej, przez dwuskrzydłową bramę. Obiekt sytuowany jest na osi wschód - zachód. Elewacją południową przylega do dawnej gazowni.

M a t e r i a ł i k o n s t r u k c j a: Budynek murowany z cegły ceramicznej, na zaprawie wapiennej. Na tynkowanym cokole. Częściowo tynkowany. Otwarta więźba dachowa, drewniana konstrukcji krokwiowej wspata słupem - w części starszej - zachodniej, w części wschodniej konstrukcja wzmocniona kleszczami. Dach kryty papą na deskowaniu. Wrota dwuskrzydłowe, ślusarskie, w otworach prostokątnych, wewnętrzne - metalowe. Okna w otworach sklepionych łukiem pełnym - ślusarskie.

R z u t: Budynek na planie prostokąta. Pomieszczenie jednoprzestrzenne wsparte na rzędzie żaliwnych kolumn. Budynek dostępny przez wrota w elewacji północnej bądź przez wewnętrzne drzwi od strony dawnej gazowni.

B r y ł a prostopadłościenna. Budynek jednokondygnacyjny, na cokole, kryty zdwojonym dachem dwuspadowym, o niewielkim kącie nachylenia połaci. Na kalenicy 3 otwory kominowe i 2 wentylacyjne.

E l e w a c j e parterowe, ceglane, umieszczone na tynkowanym cokole, podzielone ramowo płaskimi lizenami na płyciny górą zwieńczone fryzem kostkowym. W płycinach otwory okienne. Okna prostokątne, sklepione łukiem pełnym. Pod okapem biegnie gzyms wieńczący.

E l e w a c j a z a c h o d n i a: 8 osiowa. Dwie osie skrajne - od północy wyznaczają dwuskrzydłowe wrota garażowe - umieszczone wtórnie w miejscu trzech otworów okiennych. Pozostałe osie to okna prostokątne zwieńczone łukiem pełnym. Otwory w prostokątnych ramach rozmieszczone pojedynczo między lizenami. Nad każdym z okien fryz kostkowy. Elewację wieńczy gzyms w formie pojedynczej listwy. W 4 płycinie od północy widoczny ślad po zamurowanym otworze okiennym

E l e w a c j a p ó ł n o c n a: 2 osiowa - podwójne, dwuskrzydłowe wrota parowozowni, tynkowana, ujęta narożnymi lizenami.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
2560 m ³	401 m ²	Parowozownia	Parowozownia
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
W latach 90. XX w. wymiana pokrycia dachu.		dobry.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

APŁ, RGP Wydz. Bud., sygn, 54, 4479
APŁ, Zb. Kartograficzne, sygn. S 122, S 123,

APŁ, Zespół Akt Fabrycznych K. Scheiblera, sygn. 1203, 5958, 2453, Archiwum Urzędu Miasta Łodzi, Delegatury Łódź 0- Widzew, sygn. 7/4445,

22. Bibliografia

Berbelska D., Pytlas S., Salm J., Zielińska A., Księży Młyn. Łódź 1998, . .

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

CMW w Łodzi, Album firmy Scheibler, Grohmann, Łódź 1921, Widok przedzalni od pd. - wsch.,

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr. Agnieszka Lorenc-Karczewska, wrzesień 2002 r.
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki A. Lorenc-Karczewska, wrzesień 2002r.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr. A. Lorenc-Karczewska, wrzesień 2002r.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów MKZ Łódź

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

I, II.

1. Miejscowość ŁÓDŹ	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) PAROWOZOWNIA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) historia c. d. , opis c. d. , spis ilustracji,
------------------------	--	--

Historia - c. d.

W zespole budynków gazowni znalazł się zbiornik gazu - konstrukcji metalowej, budynek mieszkalny dla pracowników. Przy bramie od ulicy Fabrycznej wzniesiono stróżówkę.

Projekt zakładał wzniesienie zakładu w formie obiektu na planie prostokąta z dwoma ryzalitami oraz prostopadle do elewacji północnej usytuowanego pomieszczenia składu węgla. Projektu jednak nie zrealizowano w pełni i w 1895 r. w miejscu dawnego składu węgla, inż. Paweł Rübenzahn zaprojektował parowozownię. Pierwotnie był to budynek nieco krótszy, przeznaczony na pojedynczy parowóz.

W 1921 r. „Centrala „ Scheiblerowska weszła w skład Zjednoczonych Zakładów Przemysłowych w Łodzi K. Scheibler i L. Grohman S. A. Po 1945 r. zakłady stały się własnością państwa. Parowozownię przekazano w użytkowanie zakładom UNIONTEX. W 1947 r. obiekt został rozbudowany - wydłużony o trzy osie, a także poszerzony o identyczny budynek dla parowozów. Wzorowano się przy tym na podziałach elewacji zachodniej oraz powtórzono w nowej części formę starej więźby dachowej zachowując w ten sposób charakter obiektu. Obie części dzieli wewnętrzny rząd żeliwnych kolumn. Budynek bezstylowy. Ramowe podziały elewacji nawiązują do cech utylitarnej architektury fabrycznej

OPIS c.d.

E l e w a c j a w s c h o d n i a : 7 osiowa. Osie wyznaczają okna prostokątne zwieńczone łukiem pełnym. Otwory w prostokątnych ramach rozmieszczone pojedynczo w płycinach, między lizenami. Płyciny górą zwieńczone fryzem kostkowym. Elewację wieńczy gzyms w formie pojedynczej listwy.

E l e w a c j a p o ł u d n i o w a : Nie widoczna - przylega do północnej elewacji gazowni.

I n s t a l a c j e : elektryczna, odgromowa, wodno - kanalizacyjna, telefoniczna, co.

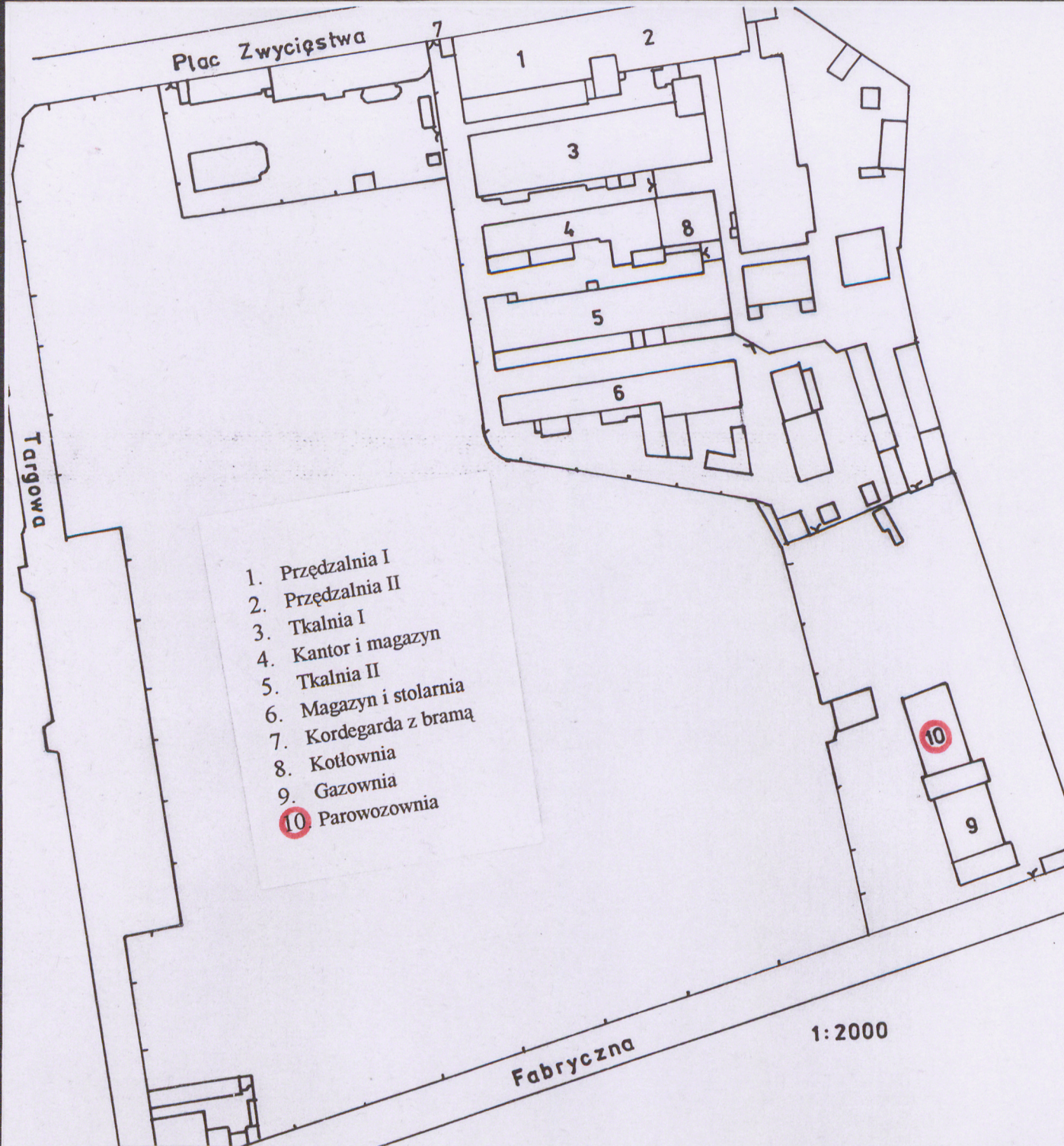
Spis ilustracji:

1. Elewacja zachodnia, widok w kierunku północnym, widoczny fragment gazowni,
2. Elewacja zachodnia,
3. Elewacja zachodnia, trzecia oś od północy - okno najstarszej części budynku parowozowni,
4. Elewacja zachodnia, trzecia oś od południa - okno części dobudowanej,
5. Elewacja północna,
6. Elewacja wschodnia, okno skrajne od północy,
7. Elewacja wschodnia, przybudówka.
8. Strop nad nowszą - wschodnią częścią parowozowni,
9. Strop nad nowszą - wschodnią częścią parowozowni,
10. Strop nad zachodnią częścią parowozowni,
11. Strop nad zachodnią częścią parowozowni.

Wkładkę założył: mgr. Agnieszka Lorenc-Karczewska, wrzesień 2002r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MKZ Łódź

Wzór ODZ 1978 r.

2.

3.

1. Miejscowość Łódź	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) PAROWOZOWNIA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ilustracje
------------------------	--	--

4.

6.

5.

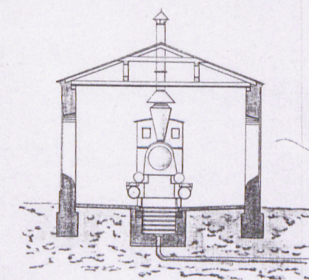
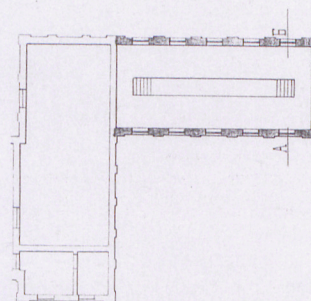
7.

Wkładkę założył: mgr A. Lorenc-Karczewska wrzesień 2002 r.
(imię, nazwisko, data)

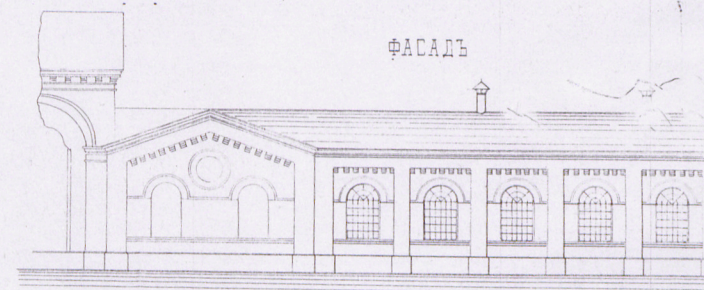
Miejsce przechowywania negatywów: MKZ Łódź

Wzór ODZ 1978 r.

НЪ САРАН ДЛЯ ПАРОВОЗОВЪ

ФАСАДЪ

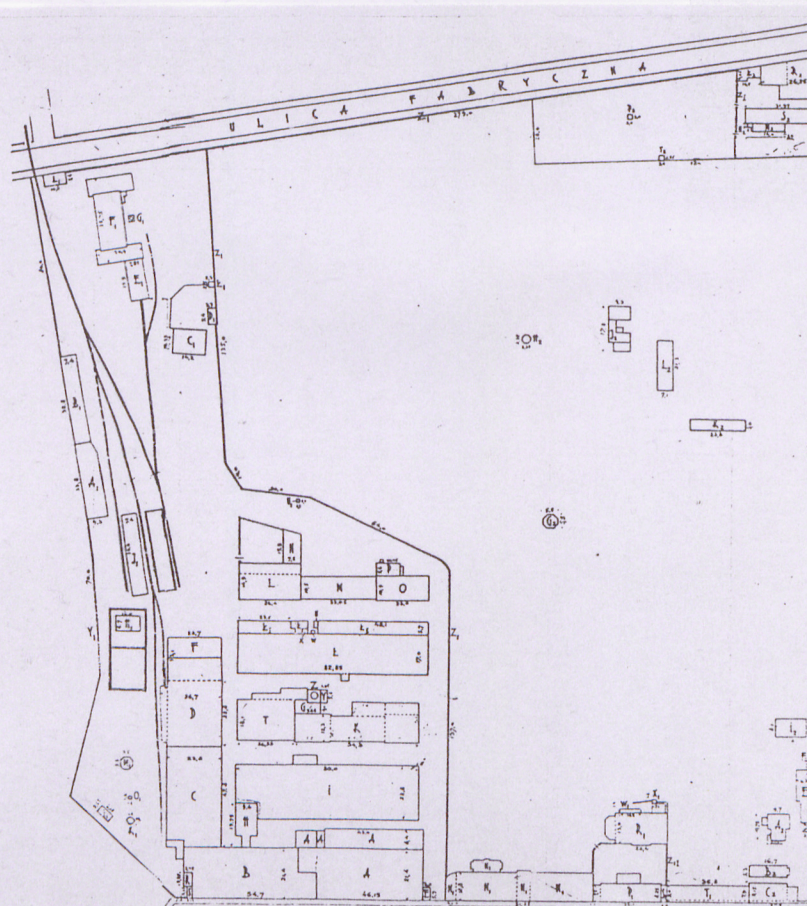
В исполненіи архитектора:
Н. П. Рогов

АПЛ, RGP, Wydz. Bud., sygn. 4479

ПЛАН СИТУАЦЫИ
БУДЫНКОВЪ "ЦЕНТРАЛИ"
ЗДЕСЬ ЗАКЛАДЪ МЕХАНИЧЕСКИХЪ
К. ШЕЙБЛЕРА И Л. ГРОМНАНА
СТ. 44С.
ПРИ ВОДНЫМЪ РЫНКѢ №2

ОПИСАНИЕ БУДЫНКОВЪ

Ресторанъ	1.	Будыня, для хранения вещей
"	2.	Будыня, для хранения вещей
"	3.	Будыня, для хранения вещей
Бани	4.	Бани
Магистраль	5.	Бани
Ресторанъ, между банями	6.	Бани
Магистраль	7.	Бани
Магистраль	8.	Бани
Магистраль	9.	Бани
Магистраль	10.	Бани
Магистраль	11.	Бани
Магистраль	12.	Бани
Магистраль	13.	Бани
Магистраль	14.	Бани
Магистраль	15.	Бани
Магистраль	16.	Бани
Магистраль	17.	Бани
Магистраль	18.	Бани
Магистраль	19.	Бани
Магистраль	20.	Бани
Магистраль	21.	Бани
Магистраль	22.	Бани
Магистраль	23.	Бани
Магистраль	24.	Бани
Магистраль	25.	Бани
Магистраль	26.	Бани
Магистраль	27.	Бани
Магистраль	28.	Бани
Магистраль	29.	Бани
Магистраль	30.	Бани
Магистраль	31.	Бани
Магистраль	32.	Бани
Магистраль	33.	Бани
Магистраль	34.	Бани
Магистраль	35.	Бани
Магистраль	36.	Бани
Магистраль	37.	Бани
Магистраль	38.	Бани
Магистраль	39.	Бани
Магистраль	40.	Бани
Магистраль	41.	Бани
Магистраль	42.	Бани
Магистраль	43.	Бани
Магистраль	44.	Бани
Магистраль	45.	Бани
Магистраль	46.	Бани
Магистраль	47.	Бани
Магистраль	48.	Бани
Магистраль	49.	Бани
Магистраль	50.	Бани
Магистраль	51.	Бани
Магистраль	52.	Бани
Магистраль	53.	Бани
Магистраль	54.	Бани
Магистраль	55.	Бани
Магистраль	56.	Бани
Магистраль	57.	Бани
Магистраль	58.	Бани
Магистраль	59.	Бани
Магистраль	60.	Бани
Магистраль	61.	Бани
Магистраль	62.	Бани
Магистраль	63.	Бани
Магистраль	64.	Бани
Магистраль	65.	Бани
Магистраль	66.	Бани
Магистраль	67.	Бани
Магистраль	68.	Бани
Магистраль	69.	Бани
Магистраль	70.	Бани
Магистраль	71.	Бани
Магистраль	72.	Бани
Магистраль	73.	Бани
Магистраль	74.	Бани
Магистраль	75.	Бани
Магистраль	76.	Бани
Магистраль	77.	Бани
Магистраль	78.	Бани
Магистраль	79.	Бани
Магистраль	80.	Бани
Магистраль	81.	Бани
Магистраль	82.	Бани
Магистраль	83.	Бани
Магистраль	84.	Бани
Магистраль	85.	Бани
Магистраль	86.	Бани
Магистраль	87.	Бани
Магистраль	88.	Бани
Магистраль	89.	Бани
Магистраль	90.	Бани
Магистраль	91.	Бани
Магистраль	92.	Бани
Магистраль	93.	Бани
Магистраль	94.	Бани
Магистраль	95.	Бани
Магистраль	96.	Бани
Магистраль	97.	Бани
Магистраль	98.	Бани
Магистраль	99.	Бани
Магистраль	100.	Бани

0 30 60 90 120m

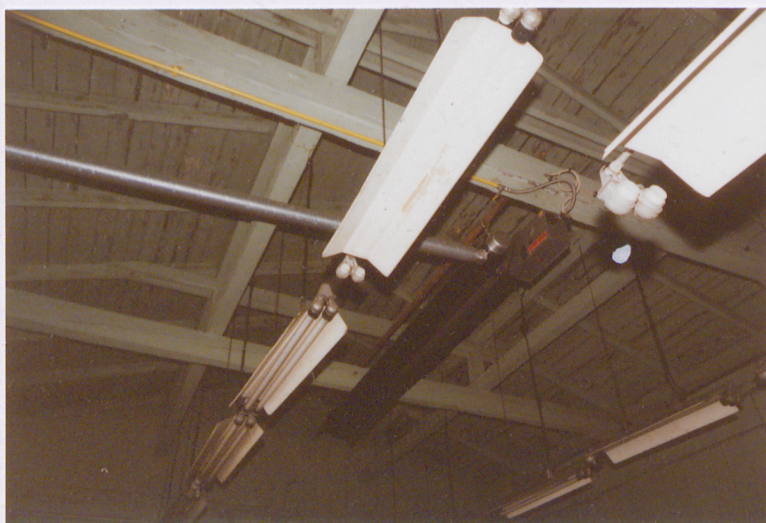
1. Miejscowość Łódź	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) PAROWOZOWNIA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ilustracje
------------------------	--	--

8.

9.

10.

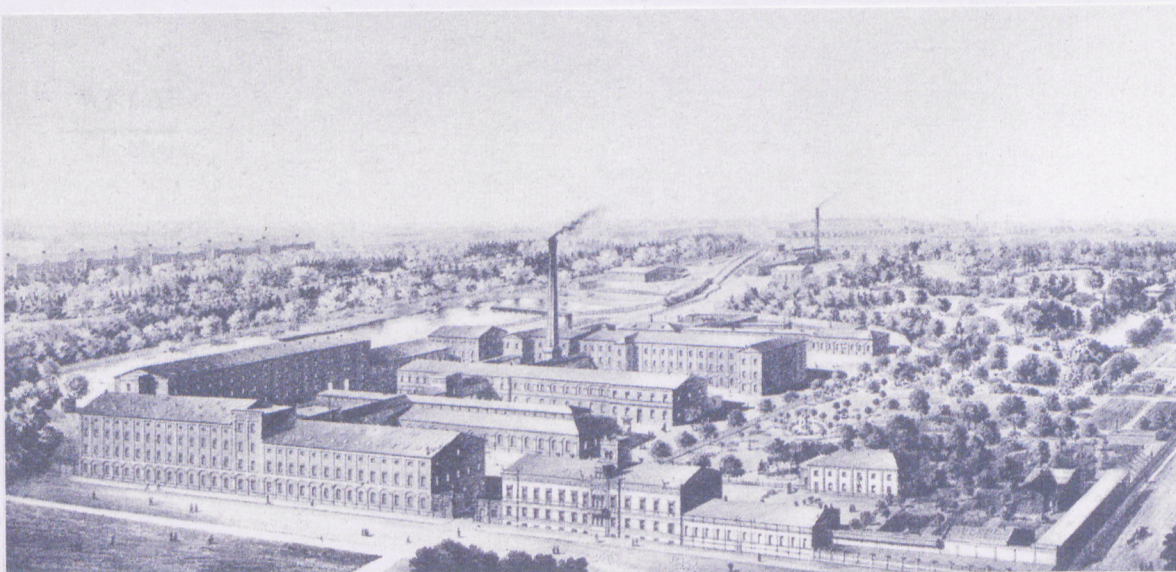

11.

Wkładkę założył: mgr A. Lorenc-Karczevska wrzesień 2002 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MKZ Łódź

Wzór ODZ 1978 r.

Widok ogólny fabryki Scheiblera przy Wodnym Rynku. Litografia z końca XIX w.
Album firmy Scheibler – Grohman. Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi